

Chestiunea traducerii

Traducerea reprezintă un act conștient prin care sînt translate dintr-o limbă în alta conținuturi de gîndire, lingvistice, estetice, afective etc. Ca orice activitate umană cu caracter social și cultural, traducerea are caracter procesual și istoric. Trecînd printr-un șir de etape evolutive, precum aceea cvasi-spontană de proces de actualizare în mintea unui vorbitor bilingv sau poliglot a formelor și conținuturilor unei limbi diferite de cea maternă - în momentul în care percepe astfel de forme și conținuturi -, apoi de activitate sau întreprindere de moment, aleatorie, ocazională sau frecventă, al cărei scop imediat îl constituie înțelegerea minimală și corectă (între limite acceptate - deoarece actul este dotat cu eficiență - în cazul în care limba nici una dintre cei doi poli nu impune cerințe speciale), traducerea ca activitate se dezvoltă ca un proces complex, specific uman, în care orice nouă etapă decurge din precedentele, dar fără a anula, neapărat, existența acestora.

Întrucît interacțiunile dintre două limbi, cele dintre limbă și gîndire, precum și cele dintre limbă și societate, sînt deosebit de complexe și pline de felurite solicitări, numai un exercițiu relativ îndelungat, dublat de o bună cunoaștere a limbilor, societăților și a părților necoincidente de gîndire în contact, poate asigura o traducere de calitate. Capacitățile de traducere pe care fiecare limbă și le dezvoltă - în modul cel mai concret prin indivizii traducători - sînt consecințe ale unor procese, și acestea, dotate cu caracter istoric. De aceea, alături de factorii *limbă-țintă* și *limbă-sursă*, care, în fapt, înglobează o multitudine de alți factori, cel puțin pentru perioadele pe care le cîntărim retrospectiv, factorii care de asemenea trebuie avuți în vedere sînt cei reprezentați de către individul traducător, acesta văzut ca un complex activ, și de către receptor, acesta văzut ca un determinant indirect.

Orice referire la o perioadă revolută, oricare ar fi aceea, trebuie să țină seamă de riscurile judecăților retrospective cu caracter axiologic. Aceste riscuri decurg din premisele de ordin teoretic extrase de aici, din cauză că o astfel de perspectivă este, în mod ineluctabil, deformantă, precum și din aplicațiile ce urmează unor astfel de afirmații. Demersul prospectiv, diacronic - singurul folositor în totalitate -, avînd ca țintă caracteristicile statice și dinamice ale unui stadiu de dezvoltare a limbii, procură mereu concluzia că, oricît de rudimentar ar fi, simpla existență a acestuia este în măsură să probeze funcționalitatea și eficiența aceluia stadiu evolutiv¹, văzut ca moment ultim în evoluția acelei limbi². Din acest motiv este productiv ca privirea retrospectivă să se constituie în punctul de plecare al unui demers epistemologic, întemeiat apoi pe calea prospectivă, demers lipsit de componenta axiologică.

¹ Motivul este unul esențial întrucît funcția de comunicare și cunoaștere a limbii este fundamentală.

² Din acea perspectivă și în acel moment, ceea ce urmează, viitorul, nu există mai mult decît orice virtualitate.